

Anna Berenika Siwirska

University of Warsaw, Poland /

Uniwersytet Warszawski, Polska

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8159-8232>

e-mail: a.siwirska@uw.edu.pl

Konfrontatywna refleksja nad kategorią rodzaju gramatycznego rzeczownika w języku polskim i białoruskim

Confrontative reflection on the category of grammatical gender of nouns in Polish and Belarusian

Параўнальнае разважанне аб граматычнай катэгорыі роду назойнікаў у польскай і беларускай мовах

ABSTRACT: The article presents the similarities and differences in terms of grammatical gender of nouns in Polish and Belarusian. In the following parts of the text, the author considers the rules for classifying nouns into particular grammatical genders due to morphological and semantic criteria, as well as taking into account the semantic characteristics of liveliness and personality. In the final part of the article, the differences in separating and naming the categories of noun gender in Belarusian and Polish are listed, and changes that could be introduced in the description of the gender category of nouns in Belarusian are proposed.

KEYWORDS: comparative grammar, Polish language, Belarusian language, grammatical gender, noun.

Podział na kategorie rodzaju gramatycznego rzeczownika w języku polskim i białoruskim na pierwszy rzut oka wykazuje wiele podobieństw. Mogłoby się wydawać, że obydwa języki w zbliżony sposób klasyfikują rzeczowniki na rodzaje gramatyczne i zagadnienie to nie wywołuje żadnych kontrowersji. W języku polskim i białoruskim inaczej opisuje się jednak poszczególne rodzaje gramatyczne, inne są też czynniki, tkwiące w wewnętrznej strukturze rzeczownika, które implikują jego rodzaj gramatyczny. Poniższy artykuł w kolejnych częściach omówi więc kryteria przyporządkowania

niektórych grup rzeczowników do określonego rodzaju gramatycznego, a także szczegółowo przedstawi rodzaje gramatyczne możliwe do wydzielenia na ich podstawie. W rezultacie przedstawiona konfrontatywna refleksja nad kategorią rodzaju gramatycznego rzeczownika w nowy sposób rzuca światło na podobieństwa i różnice dzielące dyferencjację rodzajową rzeczownika w języku polskim i białoruskim.

Podział na kategorie rodzaju gramatycznego ze względu na kryterium morfologiczne

Jak zauważa Roman Laskowski, w poświęconym morfologii tomie podręcznika do gramatyki współczesnego języka polskiego, rodzaj gramatyczny jest kategorią właściwą w języku polskim wszystkim odmianom części mowy: rzeczownikom, zaimkom, czasownikom, przymiotnikom i liczebnikom głównym. Rodzaj gramatyczny rzeczowników jest kategorią syntaktycznie niezależną, przysługującą każdemu leksemowi jako całości, a więc kategorią klasyfikującą, na stałe związaną z leksemem we wszystkich formach, bez względu na przypadek oraz miejsce i funkcję w zdaniu [Laskowski 1999: 207–208]. Dla pozostałych części mowy rodzaj stanowi kategorię fleksyjną – wybór odpowiedniej formy jest zdeterminowany przez rodzaj rzeczownika, z jakim łączy się czasownik, przymiotnik i liczebnik, lub, który zastępuje zaimek. Oznacza to, że nazywamy tym samym terminem dwie różne kategorie gramatyczne. Jak zauważa jednak Zygmunt Saloni, selektywny rodzaj rzeczownika i fleksyjny rodzaj innych części mowy wzajemnie się warunkują, brak więc przeszkód, aby rozumieć termin rodzaju gramatycznego dualnie [Saloni 1976: 48].

Zazwyczaj opracowania dotyczące klasyfikacji rodzajowej w języku polskim i białoruskim zaczynają się od przeglądu końcówek charakterystycznych dla trzech podstawowych rodzajów: żeńskiego, męskiego i nijakiego, niejako uzależniając kategorię rodzajową od kryterium morfologicznego (struktura słowa determinuje rodzaj gramatyczny). Zestawienie charakterystycznych końcówek dla poszczególnych rodzajów gramatycznych w języku polskim i białoruskim prezentuje tabela I.

Na podstawie przytoczonych powyżej przykładów widać, że podział rzeczowników na rodzaje gramatyczne w oparciu o kryterium morfologiczne w języku polskim i białoruskim jest bardzo zbliżony. Drobne różnice wynikają wyłącznie z fonetycznych rozbieżności w opisywanych językach, np. polskiej końcówce *-e*, charakterystycznej dla rodzaju nijakiego, w języku białoruskim odpowiadają rzeczowniki zakończone *-мя*, bo we współczesnym języku białoruskim nie występują samogłoski nosowe, a białoruskiej końcówce *-ë* odpowiada w języku polskim końcówka *-e*, *-o* lub *-ę*, bo we współczesnym

Tabela I. Zestawienie końcówek charakterystycznych dla poszczególnych rodzajów gramatycznych w języku polskim i białoruskim.

	Język białoruski	Język polski
Rodzaj żeński	Końcówka -a/я, np. <i>мама, Таня</i> Końcówka zerowa i temat zakończony na spółgłoskę miękką – <i>маладзь, радасць</i> ; stwardniałą (ж, ч, ш, р) – <i>ноч, мыш</i> ; lub <i>ў</i> np. <i>кроў</i> .	Końcówka -a, np. <i>tama, Tania</i> Końcówka zerowa i temat zakończony na spółgłoskę miękką – <i>młodzież, radość</i> ; stwardniałą (rz, sz, cz, c) – <i>noc, mysz</i> ; lub w np. <i>krew</i> .
Rodzaj nijaki	Końcówki -o – <i>акно</i> ; -a – <i>возера</i> ; -e – <i>шчасце</i> ; -ё – <i>жыцьцё</i> ; Rzeczowniki zakończone na -мя: <i>імя, племя</i> .	Końcówka -o – <i>okno, jezioro</i> ; -e – <i>szczęście, życie</i> ; -ę – <i>imię, plemię</i> ; -um – <i>muzeum</i> .
Rodzaj męski	Końcówka zerowa, temat zakończony na spółgłoskę – <i>дом, каваль, алей</i> ; Końcówka -а – <i>мужчына</i> .	Końcówka zerowa, temat zakończony na spółgłoskę – <i>dom, kowal, olej</i> ; Końcówka -a – <i>mężczyzna</i> .

języku polskim nie ma samogłosek jotowanych. Poza tym obydwie języki wydzielały te same rodzaje gramatyczne w oparciu o analogiczne morfemy i ich fonetyczne odpowiedniki, nie ma więc znaczących różnic w podziale rzeczowników na rodzaje gramatyczne w oparciu o kryterium morfologiczne w języku polskim i białoruskim.

Należy jednak zauważyć, że chociaż można dokonać wstępnego podziału na kategorie rodzajowe rzeczownika ze względu na kryterium morfologiczne, to jednak nie sama końcówka lub zakończenie tematu leksykalnego ma decydujący wpływ na wyznaczenie rodzaju gramatycznego. Rodzaj gramatyczny często uzależniony jest od etymologii słowa i historycznej formy wyrazu – historyczne przemiany, które zaszły we wszystkich językach słowiańskich m.in. doprowadziły do utraty wyrazistości morfologicznej – końcówki i temat leksykalny nie określają jednoznacznie rodzaju rzeczownika, bo jedna końcówka może być wyznacznikiem kilku rodzajów gramatycznych, dla każdego rodzaju charakterystyczna jest też więcej niż jedna końcówka gramatyczna. W rezultacie we wszystkich językach słowiańskich, w tym także polskim i białoruskim, rzeczowniki zarówno rodzaju żeńskiego, jak i męskiego mogą mieć typową dla form feminatywnych końcówkę -a lub końcówkę zerową – charakterystyczną dla maskulatywów [Dalewska-Greń 1997: 293–294].

Oznacza to, że końcówki jedynie wskazują na przynależność rzeczownika do danej kategorii rodzajowej, jednak same w sobie nie determinują rodzaju gramatycznego. Klasyfikację rodzajową powinno się więc oprzeć na innych, bardziej znaczących wyznacznikach. W związku z tym, jak zauważa Wiesław Stefańczyk, w polskim językoznawstwie współistnieją dwie koncepcje podziału rzeczowników na klasy rodzajowe: tradycyjna, która opiera się na formie mianownika liczby pojedynczej i dzieli rzeczowniki przede wszystkim ze względu na kryterium morfologiczne, oraz nowsza, według której podstawę podziału stanowi biernik liczby pojedynczej i mnogiej [Stefańczyk 2007: 17], dopełniacz liczby pojedynczej i mnogiej, mianownik liczby mnogiej lub połączenie tych wariantów, a tym samym podział na kategorie gramatyczne rzeczowników dokonywany jest ze względu na kryteria semantyczne – cechę żywotności i osobowości.

Koncepcje wyznaczenia kategorii rodzaju gramatycznego ze względu na cechy semantyczne

Zgodnie z wynikami studiów konfrontatywnych przeprowadzonych przez Hannę Dalewską-Greń, zdecydowana większość języków słowiańskich wyróżnia w obrębie rodzaju męskiego minimum dwie klasy rzeczowników, których cechy składniowe skorelowane są z ich cechami semantycznymi – żywotnością i nieżywotnością [Dalewska-Greń 1997: 244–245] i na tej podstawie dokonuje się podziału rodzaju męskiego na osobne podkategorie gramatyczne. W przypadku języka polskiego wyraźnie widoczna jest również korelacja między rodzajem gramatycznym rzeczownika i semantyczną cechą osobowości. Nawet szkolne podręczniki do nauki języka polskiego odnotowują co najmniej pięć podstawowych rodzajów: wspomniany wcześniej rodzaj męski, żeński, nijaki w liczbie pojedynczej i męsko- oraz niemęskoosobowy w liczbie mnogiej. Dla podręczników akademickich właściwsze jest rozróżnienie na rodzaj męskoosobowy, męskożywotny i męskonieżywotny, żeński i nijaki – takie rodzaje wymienia R. Laskowski [Laskowski 1999: 210], rozwijając tradycyjny podział przyjęty przez Witolda Mańczaka [Mańczak 1956: 118]. Do tej samej koncepcji odnosi się stanowisko prezentowane w jednej z kluczowych prac z zakresu opisu kategorii gramatycznych grup imiennych *Kategoria rodzaju w języku polskim* autorstwa Zygmunta Saloniego, w której badacz wyróżnia co najmniej sześć podstawowych rodzajów (męskoosobowy, męskożywotny, męskonieżywotny, nijaki, żeński i osobny rodzaj dla rzeczowników pluralia tantum), lub dziewięć rodzajów gramatycznych przy bardziej rozbudowanej analizie, uzupełnionej o rodzaj nijaki osobowy i nieosobowy oraz osobne kategorie rodzajowe dla różnych typów rzeczowników pluralia tantum [Saloni 1976: 52–73]. Podejście to w podstawowej wersji

z pominięciem kwestii pluralia tantum przyjmuje również Iwona Loewe, wyraźnie podkreślając obecność tych samych pięciu rodzajów gramatycznych w liczbie pojedynczej i mnogiej, zgodnie z myślą, że kategoria rodzaju jest dla rzeczownika cechą immanentną, stałą bez względu na przypadek i liczbę [Loewe 2007: 76–77]. W polskim językoznawstwie obecne jest też nieco odmienne stanowisko dotyczące kategorii rodzaju w liczbie mnogiej – część językoznawców, wśród nich m.in. Andrzej Markowski, rodzaj męskoosobowy, męskożywotny i męskonieżywotny, żeński i nijaki wydziela tylko w liczbie pojedynczej, w liczbie mnogiej ograniczając się jedynie do wyszczególnienia rodzaju męskoosobowego i niemęskoosobowego [Markowski 2006: 85–86].

Bez względu na przyjęte podejście rzeczowniki rodzaju męskiego w języku polskim dzielą się na rodzaje zgodnie z ich żywotnością lub osobowością: rzeczowniki oznaczające osobę to rodzaj męskoosobowy, ożywione lecz nieosobowe to rzeczowniki męskożywotne i na końcu nieżywotne i nieosobowe to rzeczowniki męskonieżywotne. W języku polskim klasyfikacja ta ma swoje odbicie w formach fleksyjnych, od kategorii żywotności zależy bowiem przede wszystkim forma rzeczownika w liczbie pojedynczej w bierniku: rzeczowniki nieżywotne mają w bierniku formę synkretyczną z formą mianownikową, rzeczowniki żywotne w bierniku są tożsame z formą dopełniaczową. Rozróżnienie to jest obecne wyłącznie w rodzaju męskim, dlatego też w rodzaju żeńskim i nijakim nie ma konieczności wprowadzania osobnych rodzajów powiązanych z cechami żywotności i osobowości, chociaż oczywiście można tę kategorię wyróżnić także w tych rodzajach gramatycznych. Powiązanie rodzaju z cechą osobowości i podział na rodzaj męsko- i niemęskoosobowy w liczbie mnogiej ma z kolei swoje przełożenie w mianowniku, dopełniaczu i tym samym w bierniku, a także zależy od niego dobór właściwych zaimków (o rodzaju męskoosobowym powiemy *oni*, o niemęskoosobowym *one*).

Wymienieni powyżej badacze opierają więc swoje klasyfikacje rodzajowe na kolejnych przypadkach gramatycznych, wskazując na kluczowe różnice w formach rzeczownika w mianowniku, dopełniaczu lub bierniku liczby pojedynczej i mnogiej oraz na tym, że od formy rzeczownika zależy też rodzaj pozostałych części mowy, tj. przymiotnika, czasownika, liczebnika i zaimków. Poszczególni badacze przyjmują często odmienne perspektywy – Zofia Zaron swoją klasyfikację opiera w pierwszej kolejności na różnicach w dopełniaczu [Zaron 2004a], według Witolda Mańczaka kluczową rolę odgrywają formy w bierniku [Mańczak 1956]. Wszystkie powyższe klasyfikacje wynikają jednak z przekonania, które wprost formułuje m.in. Zygmunt Saloni, że o rodzaju rzeczownika stanowią powiązania fleksyjne wynikające z kategorii semantycznych (cech żywotności i osobowości), a sama końcówka rzeczownika jedynie wskazuje na przynależność rzeczownika do danej kategorii rodzajowej [Saloni 1976: 71].

Biorąc pod uwagę różnorodność i liczbę zaproponowanych podejść teoretycznych do zagadnienia kategorii rodzaju w języku polskim, dziwi tradycyjne podejście białoruskich językoznawców zajmujących się powyższym zagadnieniem. Białoruskie gramatyki [m. in. Бурпак 1974; *Беларуская мова* 1998] chociaż nie pomijają w opisie rzeczownika kategorii żywotności, tradycyjnie ograniczają się do podziału na rodzaj męski, żeński i nijaki. Luboŭ Kuncewicz w obszernej pracy zbiorowej poświęconej kategorii rodzaju w języku białoruskim, mimo że przedstawia opisywane zagadnienie na tle semantyki, morfologii i składni, zauważa złożoność kategorii rodzaju, klasę rzeczowników dwurodzajowych i liczbę dualną, pozostaje przy klasycznym wyróżnieniu w języku białoruskim rodzaju męskiego, żeńskiego i nijakiego [Кунцевич 1990: 13–51]. Ponadto refleksja dotycząca rodzaju gramatycznego w białoruskim językoznawstwie ogranicza się wyłącznie do liczby pojedynczej, w ogóle nie wspominając o rodzaju gramatycznym w liczbie mnogiej. Oznacza to, że chociaż język białoruski także wyróżnia kategorię żywotności i uzależnia od niej, tak samo jak język polski, fleksję rzeczownika, a przede wszystkim wybór odpowiedniej formy w bierniku liczby pojedynczej, to nie wiąże jej bezpośrednio z kategorią rodzaju gramatycznego.

Podział na kategorie rodzaju gramatycznego ze względu na cechę żywotności

W większości języków słowiańskich rodzaj gramatyczny i kategoria żywotności pokrywa się ze stanem faktycznym. Najprościej mówiąc, to, co żyje, w rzeczywistości jest też ożywione w języku. Nie oznacza to jednak, że całkiem brak rozbieżności między gramatyką i rzeczywistością, czego najprostszym przykładem jest leksem *trup* lub *nieboszczyk*, które z gramatycznego punktu widzenia w języku polskim traktowane są jako rzeczowniki żywotne, czyli rodzaju męskoosobowego. Rozbieżność rodzaju gramatycznego i stanu faktycznego w rodzaju męskim w języku polskim dotyczy nie tylko pojedynczych słów, ale i całych klas wyrazów. Gramatycznie znamiona rzeczowników ożywionych noszą nazwy: tańców (*mazurek, oberek*), walut (*dolar, funt*), grzybów (*podgrzybek, borowik*), marek samochodów (*jaguar, polonez, fiat*), papierosów (*kent, whistony*), gier (*berek, tenis*), owoców i warzyw (*banan, pomidor, ogórek*) [Orzechowska 1999: 300–301]. Współczesne badania wykazują, że w języku polskim występuje już ponad tysiąc rzeczowników nieżywotnych, mających żywotną końcówkę *-a*. Co ważne ich liczba stale rośnie, przy czym proces ten ma większe nasilenie w języku potocznym niż w polszczyźnie standardowej [Bańko 2002: 151–154]. Zdaniem Katarzyny Sujowskiej-Sobiusz funkcjonowanie form dopełniaczowych w konstrukcjach wymagających biernika jest spowodowane funkcjonowaniem w polszczyźnie tzw. dopełniacza

cząstkowego, który przejawia się tym, że nawet jeśli dany czasownik wymaga użycia biernika, to gdy rzeczownik jest rozumiany jako część jakiejś całości, możemy użyć dopełniacza, np. *wypić* (co? – biernik) *szampan*, ale także *wypić szampana* (dopełniacz) w znaczeniu *lampkę szampana*, a zatem część całości: *kupić* (co? – biernik) *ryż* (opakowanie) i *kupić ryżu* (dopełniacz) na wagę, np. 20 dag, a zatem część większego opakowania [Sujowska-Sobiesz 2007: 159]. W ostatnim czasie można jednak zaobserwować coraz silniejszą tendencję do szerzenia się form dopełniaczowych po czasownikach wymagających biernika w konstrukcjach niedających się wytłumaczyć tzw. dopełniaczem cząstkowych. W mowie potocznej powszechne są konstrukcje typu: *wysłać e-maila*, *napisać SMS-a*, *zjeść grejfruta*, *kebaba*, *kotleta*, *naleśnika*, *wbić gwoździa* [Stefańczyk 2021: 112], chociaż czasowniki: *wysłać*, *napisać*, *zjeść* i *wbić* wymagają biernika, nie dopełniacza. Część językoznawców zajmujących się zagadnieniem kultury języka polskiego dopuszcza stosowanie w bierniku form równych dopełniaczowi w większości powyżej wymienionych przykładów w mowie potocznej i odradza używania ich w tekstach pisanych oraz w mowie podczas oficjalnych wystąpień, a więc nie uznaje ich za właściwe dla starannej, wzorcowej normy języka polskiego, ale dopuszcza w normie potocznej [m.in. Markowski 2006: 37]. Bez wątplenia jednak w dzisiejszej polszczyźnie pierwotna granica między klasą rzeczowników męskich żywotnych i nieżywotnych jest mocno rozchwiana [Stefańczyk 2021: 112].

Sama kategoria żywotności w języku białoruskim charakteryzuje się większą stabilnością niż ma to miejsce w polszczyźnie. W języku białoruskim, tak jak i w pozostałych językach wschodniosłowiańskich, rzeczowniki męskonieżywotne mają pełny synkretyzm form mianownika i biernika [Stefańczyk 2021: 112] por. brus. *мы купілі форт, мэрсэдэс, банан* 'kupiliśmy forda, mercedesa, banana'. W języku białoruskim rzeczywiście to, co żyje naprawdę, jest też żywotne w języku, brak całej grupy słów, które zachowywałyby się jak rzeczowniki żywotne, chociaż faktycznie oznaczają przedmioty nieżywotne. Co ciekawe, zgodnie z *Gramatycznym słownikiem rzeczownika* w języku białoruskim nawet *мрын* [Arašonkava i in. 2013: 1056] jest rzeczownikiem nieżywotnym, chociaż akurat w przypadku wyrazów określające osobę zmarłą białoruszczyzna wykazuje pewną niekonsekwencję gramatyczną, bowiem leksem *нябожчык* (i zbliżony semantycznie *мярцавяк*) to już rzeczownik ożywiony. Ten ostatni przykład można jednak potraktować jako wyjątek od charakterystycznej dla białoruszczyzny zgody między stanem faktycznym i rodzajem gramatycznym.

W liczbie mnogiej w języku białoruskim kategoria żywotności także odgrywa ważną rolę i konsekwentnie dzieli rzeczowniki na dwa osobne paradygmaty. W białoruszczyźnie, jak i w pozostałych językach wschodniosłowiańskich, rzeczowniki żywotne wszystkich rodzajów gramatycznych, a więc

nie tylko męskie (jak ma to miejsce w polszczyźnie), lecz także żeńskie i nijakie w liczbie mnogiej mają synkretyczne formy z dopełniaczem [Stefańczyk 2021: 113], por. brus. *я бачу жанчын, катой і мужчын*, pol. *widzę kobiety, koty i mężczyzn*. Zasada ta jest przestrzegana w języku białoruskim bardzo konsekwentnie. Biorąc pod uwagę brak odchyień od powyższej normy, tym bardziej zaskakuje konserwatywny podział rzeczowników na rodzaj męski, żeński i nijaki w liczbie pojedynczej oraz niezauważanie różnic rodzajowych w liczbie mnogiej.

Podział na kategorie rodzaju gramatycznego ze względu na cechę osobowości

Najczęściej w językach europejskich u podstaw wyróżnienia gramatycznej kategorii rodzaju w pierwszym rzędzie leży występująca w świecie zewnętrznym różnica płci [Saloni 1976: 48]. O takich rzeczownikach, w których występuje korelacja przynależności do podzbioru nazywanego odpowiednim rodzajem i cechy semantycznej, która stanowi nazwę danej klasy, mówi się, że mają rodzaj naturalny [Saloni 1976: 50]. Korelacja taka zachodzi przede wszystkim w rzeczownikach osobowych. Dlatego też leksemy *мэ́жчызна/мужчына*, oznaczające niewątpliwie osobę płci męskiej, z gramatycznego punktu widzenia, mimo końcówki rodzajowej wskazującej na rodzaj żeński, klasyfikowane są jako wyrazy rodzaju męskiego. Do opisywanej grupy wyrazów można zaliczyć wiele nazw zawodów np. *кierowца/кіроўца*, zajęć i funkcji np. *обро́нца/абаронца*. W tym przypadku nie ma różnicy, czy dany rzeczownik osobowy jest odmienny, czy jest wyrazem zapożyczonym, nieprzyswojonym przez system danego języka i przez to niepodlegającym odmianie fleksyjnej. Zarówno w języku polskim, jak i białoruskim, tak jak i w przypadku rzeczowników odmiennych, rodzaj gramatyczny rzeczowników osobowych nieodmiennych jest zgodny ze stanem rzeczywistym, tj. nazwy tytułów, funkcji, stanowisk itp. mają rodzaj gramatyczny spójny z tym, do jakiej osoby się odnoszą. Oznacza to, że w języku polskim i białoruskim leksemy *madam/мадам*, *frau/фраў*, *miss/міс*, *lady/ледзі* są rodzaju żeńskiego, a *аташэ/attaché*, *kamikadze/камікадзэ*, *guru/гуру* – rodzaju męskiego.

Podział rzeczowników nieodmiennych na kategorie rodzaju gramatycznego ze względu na pozostałe cechy semantyczne

Przy określaniu rodzaju gramatycznego rzeczowników nieodmiennych rolę odgrywają też inne cechy semantyczne, nie tylko kryterium osobowości. Jest to szczególnie widoczne w języku białoruskim, w którym każdy rzeczownik żywotny, tj. wszystkie nazwy zwierząt, ptaków i owadów klasyfikowane są

jako rzeczowniki rodzaju męskiego np. *кенгуру, фламінга, шымпанзе, эму, гну* [Araŭonkava i in. 2013]. Kolejnym kryterium semantycznym konsekwentnie przestrzegającym w języku białoruskim jest określanie rodzaju gramatycznego rzeczowników nieodmiennych będących nazwami geograficznymi ze względu na znaczenie terminu geograficznego, tj. większość nazw rzek jest rodzaju żeńskiego, bo słowo *rzeka* (brus. *пака*) w języku białoruskim też jest tego rodzaju, tak samo rodzaju żeńskiego są nazwy pustyni (brus. *пустыня* r. ż.) np. *Гобі*, krajów (brus. *краіна* r. ż.) np. *Чылі* i gór (brus. *гара* r. ż.), a rodzaju męskiego są nieodmienne nazwy miast (brus. *горад* r. m.) np. *Тбілісі* [Арашонкава i in. 2013]. Kryterium semantyczne decyduje też o rodzaju gramatycznym wielu wyrazów nieodmiennych oznaczających przedmioty codziennego użytku, produktów spożywczych i napojów. W tym przypadku rodzaj gramatyczny często wyznacza nazwa gatunku przedmiotu, do którego odnosi się nazwa zapożyczona, np. *салямі* w języku białoruskim jest rodzaju żeńskiego, bo jest to gatunek kiełbasy (brus. *каўбаса* r. ż.).

Chociaż słowniki języka białoruskiego klasyfikują nieodmienne rzeczowniki z dużą konsekwencją i w większości przypadków zgodnie podają przy każdym leksemie tylko jeden rodzaj gramatyczny, nie oznacza to, że w praktyce językowej brak jest odchyień od normy słownikowej. Jak zauważa Ivan Lepešaŭ, w białoruskojęzycznej praktyce można znaleźć liczne przykłady na błędne dopasowanie rodzaju gramatycznego i jako dowód przytacza użycie w tekstach wyrazu *кенгуру* (pol. *kangur*) w rodzaju żeńskim, mimo że leksem ten, jak każdy inny rzeczownik żywotny nieodmienny oznaczający nazwę zwierzęcia, powinien być używany wyłącznie w rodzaju męskim [Лепешаў 2007: 26].

W języku polskim kategoria żywotności lub zakwalifikowanie nazwy jako terminu geograficznego nie stanowi podstawy do przypisania rodzaju gramatycznego rzeczownikowi nieodmiennemu. Niemniej, także w polszczyźnie kryterium semantyczne odgrywa znaczącą rolę w określaniu rodzaju gramatycznego rzeczowników nieodmiennych. Tym, co różni w tym względzie polszczyznę od białoruszczyzny jest to, że wybór rodzaju gramatycznego rzeczowników nieodmiennych w oparciu o kryterium semantyczne jest jednym z możliwych rozwiązań. W przypadku rzeczowników nieosobowych w języku polskim obecne są bowiem trzy sposoby określania rodzaju gramatycznego. Pierwszym kryterium branym pod uwagę przy określaniu rodzaju gramatycznego zapożyczonych rzeczowników nieodmiennych jest struktura, czyli zakończenie wyrazu, jednak w przypadku zapożyczeń decydujące znaczenie ma głoska, na którą kończy się temat, nie końcówka wyrazu na piśmie. Tak więc rzeczowniki obcego pochodzenia zakończone na *-a* traktuje się jako rzeczowniki rodzaju żeńskiego, zakończone na *-e, -i, -o* jako nijakie, a kończące się na spółgłoskę jako męskie. Z drugiej jednak strony, jak zauważa Alicja

Orzechowska, rodzaj gramatyczny często określany jest na zasadzie skojarzeń znaczeniowych, czyli decydujący wpływ ma kryterium semantyczne. W takim przypadku zapożyczona nazwa jednostkowa powiela rodzaj popularnej nazwy gatunkowej, np. rodzaju żeńskiego są nazwy: *kakadu* (*papuga*), *gnu* (*antylopa*), *zebu* (*żyrafa*), *tse-tse* (*mucha*) i *mate* (*herbata*); lub też rodzaj gramatyczny zapożyczenia jest uwarunkowany rodzajem polskiego odpowiednika np. *fizis* jest rodzaju żeńskiego, tak jak i polski odpowiednik *twarz* [Orzechowska 1999: 281]. Często zdarza się, że rodzaj wynikający z kryterium semantycznego nie pokrywa się z rodzajem wynikającym ze struktury słowotwórczej. W takim przypadku polskie słowniki odnotowują zazwyczaj obydwa rodzaje gramatyczne nieodmiennego zapożyczenia – wersja online *Wielkiego Słownika Języka Polskiego* podaje, że wymienione wcześniej przykłady *kakadu*, *gnu*, *zebu* są rodzaju nijakiego lub żeńskiego. Prawdopodobnie dążeniem do uproszczenia sytuacji jest obecność jeszcze trzeciej tendencji obecnej w języku polskim. Szczególnie wtedy, gdy znaczenie słowa nie jest zrozumiałe, lub też trudno powiązać je skojarzeniem z jakimś wyrazem nadrzędnym, wówczas rzeczownik nieodmienny otrzymuje po prostu rodzaj nijaki np. *hobby*, *jury*, *etui* [Orzechowska 1999: 318]. Dzieje się tak bez względu na zakończenie wyrazu, czego dowodzi klasyfikacja słowa *katharsis* jako rodzaju nijakiego, nie męskiego, na co mogłaby wskazywać końcówka zerowa.

Na marginesie warto jednak dodać, że w języku polskim zdecydowanie silniejsza jest tendencja do asymilowania wyrazów zapożyczonych, odmieniania ich przez wszystkie formy fleksyjne i tym samym określania rodzaju zgodnego z końcówką lub zakończeniem tematu leksykalnego. Tak więc wspomniane wcześniej przykłady rzeczowników nieodmiennych w języku białoruskim *кенгуру*, *фламінга*, *шымпанзэ*, w języku polskim *kangur*, *szympans*, *flaming* są rzeczownikami zasymilowanymi z pełnym paradygmatem fleksyjnym.

Niemniej, na powyższych przykładach wyraźnie widać, że kryterium semantyczne stojące za tendencją do określania rodzaju wyrazów nieodmiennych na zasadzie skojarzeń znaczeniowych wpływa w bardziej znaczący sposób na kategorie gramatyczne rzeczowników nieodmiennych w języku białoruskim niż w języku polskim. Polszczyzna w tej kwestii charakteryzuje się zdecydowanie większą wariantowością. Kierowanie się kryterium semantycznym jest jedynie jednym z możliwych wariantów przy wyborze rodzaju gramatycznego nieodmiennego rzeczownika w języku polskim. Język białoruski przy ustalaniu rodzaju gramatycznego uwzględnia też np. cechę żywotności, która w języku polskim nie stanowi żadnego wyznacznika rodzaju gramatycznego rzeczowników nieodmiennych. Tym bardziej może dziwić, że w białoruskim językoznawstwie nie ma tradycji wydzielenia osobnego rodzaju gramatycznego powiązanego z cechą żywotności, co ma miejsce w polskiej szkole lingwistycznej. Może się więc wydawać, że największe różnice między językiem

polskim i białoruskim leżą nie w dopasowywaniu rodzaju gramatycznego do poszczególnych rzeczowników na podstawie kryteriów morfologicznych lub semantycznych, a w samym określeniu rodzajów gramatycznych, ich wydzieleniu ze względu na semantyczne cechy żywotności i osobowości.

Wariantywność rodzajowa rzeczowników w języku polskim i białoruskim

Na koniec rozważań dotyczących podziału rzeczowników według rodzaju gramatycznego w języku polskim i białoruskim warto napisać kilka słów o zjawisku wariantywności rodzajowej. Na samym początku artykułu rodzaj gramatyczny został bowiem zdefiniowany jako stała, immanentna cecha każdego rzeczownika, kategoria rodzaju powinna więc dzielić rzeczowniki na grupy względem siebie rozłączne. W części dotyczącej rzeczowników nieodmiennych pojawiła się jednak uwaga o tym, że część opisywanych przykładów, szczególnie w języku polskim, można zaklasyfikować do więcej niż jednego rodzaju gramatycznego. Wyjaśnieniem tej sytuacji jest zjawisko wariantywności rodzajowej, obecnej zarówno w języku polskim, jaki białoruskim i charakterystycznej nie tylko dla rzeczowników nieodmiennych.

Wariantywność rodzajową rzeczowników można podzielić na dwa typy. Pierwszy z nich to klasyfikowanie tej samej formy strukturalnej leksemu do dwóch różnych rodzajów gramatycznych bez jakichkolwiek zmian. Przykładem takiego zjawiska są wymienione wcześniej rzeczowniki nieodmienne jak *кешчыры* występujące w języku białoruskim w rodzaju męskim lub żeńskim, lub też *kakadu* w języku polskim klasyfikowany jako wyraz rodzaju żeńskiego lub nijakiego. Takie zjawisko jest spowodowane przeciwstawnymi tendencjami leksykalnymi obecnymi w języku (klasyfikacja rodzajowa ze względu na kryterium semantyczne lub morfologiczne) bądź niewiedzą i związanymi z nią trudnościami, jakie wywołuje poprawna klasyfikacja rodzajowa wyrazów obcego pochodzenia u zwykłych użytkowników języka.

Osobną klasę w tej grupie wyrazów stanowią wyrazy, dla których dwurodzajowość jest cechą właściwą i poprawną, wynikającą z aspektu funkcjonalnego – mogą one bowiem określać osoby płci żeńskiej lub męskiej. Kategoria rodzaju takich rzeczowników wynika więc z rodzaju naturalnego. Przykładem takich rzeczowników dwurodzajowych są wyrazy nacechowane pejoratywnie tj. *oferma*, *łamaga*, *ciamajda*, *sierota*/ brus. *nenaceda* i *cipama*, które mogą łączyć się z innymi częściami mowy jak rzeczowniki rodzaju żeńskiego lub męskiego, tj. *mały sierota* i *mała sierota* oraz brus. *малая cipama* i *малы cipama*. Jako rzeczowniki dwurodzajowe można byłoby również zaklasyfikować nazwy zawodów i tytuły, które również mogą łączyć się z innymi częściami mowy jako rzeczowniki rodzaju żeńskiego lub męskiego,

w zależności do płci osoby, do której się odnoszą tj. *nowa minister Jankowska* (rodzaj żeński), *nowy minister Jankowski* (rodzaj męski). Co ciekawe, w języku polskim do nazw zawodów i tytułów określających osoby płci żeńskiej można jednocześnie dopasowywać inne części mowy tak, jakby był to rzeczownik rodzaju męskiego lub żeńskiego, tj. wspomniana *pani Jankowska* może być zarówno *nową minister*, jak i *nowym ministrem*. Rzeczowniki tego typu w rodzaju żeńskim mają pełny synkretyzm form we wszystkich przypadkach gramatycznych. Warto jednak zaznaczyć, że niektórzy językoznawcy, w tym m.in. Z. Zaron, nie uznają nazw zawodów i tytułów w języku polskim za rzeczowniki dwurodzajowe, termin ten ograniczając tylko do rzeczowników, które służą deprecjacji [Zaron 2004b: 168]. Język białoruski różni się w tym aspekcie od polszczyzny, ponieważ o ile tytuły i nazwy zawodów we współczesnej białoruszczyźnie również mogą określać osobę płci żeńskiej, lub męskiej, to gramatyka języka białoruskiego nie dopuszcza w takiej sytuacji połączeń z przymiotnikiem rodzaju żeńskiego. To oznacza, że w języku białoruskim *міністар* może być tylko *новы*, a niepoprawne są połączenia typu *новая міністар*. Tym bardziej bezzasadne wydaje się klasyfikowanie nazw zawodów i tytułów w języku białoruskim jako rzeczowników dwurodzajowych. Rozsądniejszym wydaje się uznanie ich za rzeczowniki rodzaju męskiego, wyjątkowo używane do określania osób płci żeńskiej.

Drugi typ wariantywności rodzajowej to rzeczowniki mające dwie oboczne formy strukturalne – dwie formy rodzajowe różniące się końcówkami. Zjawisko to jest wywołane przede wszystkim regionalnym zróżnicowaniem języka i różnymi tendencjami rozwoju współczesnej białoruszczyzny. W języku polskim przykładem leksemów dwurodzajowych są *rodzynek* i *rodzynka*, *kluszek* i *kluska*, *łazanek* i *łazanka*, *skwarek* i *skwarka*, *zapisek* i *zapiska*. Obydwie oboczne formy wymienionych wyrazów są uznawane obecnie za poprawne. W języku białoruskim liczba rzeczowników mających warianty z różnymi końcówkami rodzajowymi jest większa i jest spowodowana tendencjami rozwojowymi współczesnej białoruszczyzny. Pary typu: *зала* (r. ż.) i *зал* (r. m.), *замша* (r. ż.) i *замш* (r. m.), *клавiш* (r. m.) i *клавiша* (r. ż.), *каромысел* (r. m.) i *каромысла* (r. n.), *базiлiк* (r. m.) i *базiлiка* (r. ż.), *гранат* (r. m.) i *граната* (r. ż.), *кар'ера* (r. m.) i *кар'ера* (r. ż.), *клас* (r. m.) i *класа* (r. ż.) są kodyfikowane w białoruskich słownikach jako równie poprawne [Лепешаў 2007: 26]. Często tego typu dublety są efektem orientacji na inne modele słowotwórcze, z jednej strony inspirowane są językiem polskim, z drugiej zaś powstały pod wpływem języka rosyjskiego, widać to wyraźnie, gdy się porównuje rodzaj gramatyczny polskiego i rosyjskiego odpowiednika np. *klasa* w języku polskim jest rodzaju żeńskiego, *класс* w języku rosyjskim jest rodzaju męskiego, w języku białoruskim obecne są oba warianty rodzajowe: analogicznie jak w języku polskim *класа* w rodzaju żeńskim i na wzór języka

rosyjskiego *клас* w rodzaju męskim. Poza rodzajem gramatycznym między wymienionymi dubletami nie ma żadnej różnicy semantycznej i funkcjonalnej.

Zakończenie

Na podstawie przedstawionego powyżej zestawienia kategorii rodzaju gramatycznego można zauważyć, że zarówno w języku polskim, jak i białoruskim, klasyfikacja rodzajowa odbywa się ze względu na dwa kryteria: morfologiczne i semantyczne.

Podstawy klasyfikacji rodzajowej z uwagi na kryterium morfologiczne nie wykazują zasadniczych różnic między dwoma językami. W języku polskim i białoruskim rzeczowniki mają rodzaj męski, żeński lub nijaki na podstawie zbliżonych końcówek i zakończeń tematów leksykalnych, a jedyne zauważalne różnice wynikają z odrębności systemów fonetycznych, spowodowanych innymi przemianami, które zaszły w językach słowiańskich w procesie rozwoju na przestrzeni kilku stuleci.

W obydwu językach dużą rolę w klasyfikacji rodzajowej odgrywa kryterium semantyczne. Szczególnie w przypadku rzeczowników osobowych w języku polskim i białoruskim rodzaj gramatyczny jest zdeterminowany wyłącznie rodzajem naturalnym. W języku białoruskim kryterium semantyczne jest również kluczowe przy określaniu rodzaju wszystkich rzeczowników nieodmiennych, z kolei w polszczyźnie rodzaj rzeczowników nieodmiennych nieosobowych można wyznaczyć albo na podstawie kryterium semantycznego, albo kryterium morfologicznego.

Oba opisywane kryteria – semantyczne i morfologiczne – są brane pod uwagę nie tylko przy określaniu rodzaju gramatycznego rzeczownika, ale także przy samym wyznaczaniu kategorii rodzajowych i to w tym aspekcie można zauważyć największą różnicę w języku polskim i białoruskim. Współczesne polskie językoznawstwo wyodrębnia bowiem inne rodzaje gramatyczne niż ma to miejsce w białoruskiej szkole lingwistycznej.

W języku polskim poza tradycyjnym podziałem na rodzaj męski, żeński i nijaki powszechniej stosuje się jeden z wariantów nowszej koncepcji dyferencjacji rodzajowej rzeczownika, w której kategoria rodzaju jest ściśle powiązana z dwiema cechami semantycznymi leksemu: żywotnością i osobowością. W rezultacie rzeczowniki dzieli się na rodzaj męskoosobowy, męskożywotny i męskonieżywotny, żeński i nijaki (czasami uzupełniając klasyfikację jeszcze o rodzaj męskoosobowy i niemęskoosobowy w liczbie mnogiej). Koncepcja ta jest zdeterminowana różnicami fleksyjnymi rzeczowników w bierniku liczby pojedynczej i mnogiej oraz w mianowniku liczby mnogiej.

Cechę żywotności w języku polskim zachowuje wyłącznie zbiorowość, w której jest przynajmniej jedna osoba płci męskiej – to uzasadnia wydzielenie

osobnego rodzaju męskoosobowego i niemęskoosobowego w liczbie mnogiej. Paradoksalnie cecha żywotności w języku białoruskim jest bardziej rozbudowana niż ma to miejsce w polszczyźnie – w białoruszczyźnie wszystkie rzeczowniki oznaczające żywe istoty, tj. nie tylko nazwy mężczyzn, ale także kobiet, zwierząt oraz owadów, w bierniku w liczbie pojedynczej i mnogiej mają formy gramatyczne synkretyczne z dopełniaczem, nie mianownikiem. Możliwe byłoby więc wprowadzenie do białoruskiego językoznawstwa dodatkowych kategorii rodzajowych, analogicznie do polskiej koncepcji rodzajów męskożywotnego i męskonieżywotnego oraz dodatkowo, ze względu na cechę żywotności w rodzaju żeńskim, w języku białoruskim można byłoby wyróżnić rodzaj żeńskożywotny i żeńskonieżywotny. Jednakże, mimo konsekwencji w zachowaniu w liczbie mnogiej synkretycznych form w bierniku i dopełniaczu wszystkich rzeczowników, w białoruskim językoznawstwie pozostaje się przy tradycyjnym podziale na rodzaj męski, żeński i nijaki, a żywotność jest traktowana wyłącznie jako kategoria fleksyjna, drugorzędna z punktu widzenia kategorii rodzaju gramatycznego [Stefańczyk 2021: 110].

Być może jest to świadoma decyzja białoruskich językoznawców. Jak zauważa W. Stefańczyk tradycyjne podejście i pozostanie przy trzech podstawowych rodzajach gramatycznych ma wielu zwolenników także na gruncie polskiego językoznawstwa [Stefańczyk 2021: 106]. Klasyfikacja rodzajowa nie uwzględniająca cech żywotności i osobowości jest bardziej intuicyjna dla użytkowników języka, łatwiejsza i bardziej zrozumiała. Wprowadzanie jej do języka białoruskiego mogłoby się okazać wyłącznie zbędnym dokładaniem niepotrzebnej terminologii. Kierując się jednak naukową rzetelnością celem poniższego artykułu było wykazanie, że w języku białoruskim, podobnie jak w polskim, możliwe byłoby wydzielenie większej liczby rodzajów gramatycznych w oparciu o cechy semantyczne.

References

- Arašonkava Hanna i in. 2013. *Hramatyčny sloŭnik nazoŭnika*. 2013. Minsk: Belaruskaja navuka [Арашонкава Ганна і інш. 2013. *Граматычны слоўнік назоўніка*. Мінск: Беларуская навукa].
- Bańko Mirosław. 2002. *Wykłady z polskiej fleksji*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Belaruskaja mova: u 2 č. Č. 1. Padručnik dlja navučençaŭ pedvučyliščaŭ i kaledžaŭ, pad ahuł'naj rėd. L.M. Hryhor'evaj*. 3-e vyd. Minsk: Vyšėjšaja škola [Беларуская мова: у 2 ч. Ч. 1. *Падручнік для навучэнцаў педвучылішчаў і каледжаў, пад агульнай рэд. Л.М. Грыгор'евай*. 3-е выд. Мінск: Вышэйшая школа].
- Burak Leanid. 1974. *Sučasnaja belaruskaja mova*. Minsk: Vyšėjšaja škola [Бурак Леанід. 1974. *Сучасная беларуская мова*. Мінск: Вышэйшая школа].
- Dalewska-Greń Hanna. 1997. *Języki słowiańskie*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Kuncewicz Lubov. 1990. *Kategoria roda (13–51)*. V: *Sopostavitel'noe opisanie russkoho i beloruskoho jazykov: Morfologija*. Red. A.N. Bulyko. Minsk: Navuka i tэхnika [Кунцевич Любовь. *Категория рода (13–51)*. В: *Сопоставительное описание*

- русского и белорусского языков: Морфология. 1990. Ред. А.Н. Булыко. Минск: Навука і тэхніка].
- Laskowski Roman. 1999. *Kategorie morfologiczne języka polskiego – charakterystyka funkcjonalna* (151–225). W: *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia*. Red. R. Grzegorzycowa, R. Laskowski, H. Wróbel. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Лепашаў Іван. 2007. *Культура маўлення*. Гродна: GrDU imja Ja. Kupaly [Лепешаў Іван. 2007. *Культура маўлення*. Гродна: ГрДУ імя Я. Купалы].
- Loewe Iwona 2007. *Maty w biurze pięć radiów, czyli o odmianie wyrazów* (76–77). W: *www.poradniajęzykowa.pl. 2007*. Red. K. Wyrwas. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Mańczak Witold. 1956. *Ile rodzajów jest w polskim?*. „Język Polski” t. XXXVI: s. 116–121.
- Markowski Andrzej. 2006. *Kultura języka polskiego. Teoria. Zagadnienia leksykalne*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Orzechowska Alicja. 1999. *Paradygmatyka – Rzeczownik* (270–327). W: *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia*. Red. R. Grzegorzycowa, R. Laskowski, H. Wróbel. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Saloni Zygmunt. 1976. *Kategoria rodzaju we współczesnym języku polskim* (43–78). W: *Kategorie gramatyczne grup imiennych w języku polskim*. Red. R. Laskowski. Wrocław: Ossolineum.
- Stefańczyk Wiesław. 2007. *Kategoria rodzaju i przypadku polskiego rzeczownika: próba synchronicznej analizy morfologicznej*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Stefańczyk Wiesław. 2021. *Rodzaj gramatyczny w polszczyźnie i w językach wschodniosłowiańskich. Rozważania na marginesie biernika*. „Acta Universitatis Lodzianis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców” t. 28: 105–116.
- Sujowska-Sobiesz Katarzyna 2007. *Będąc młodą lekarką* (159). W: *www.poradniajęzykowa.pl*. Red. K. Wyrwas. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Zaron Zofia. 2004a. *Aspekty funkcjonalne polskiej kategorii rodzaju. Charakterystyka fleksyjna*. Puńsk: Wydawnictwo „Aušra”.
- Zaron Zofia. 2004b. *Rzeczowniki dwurodzajowe – jakie i które?* (161–170). W: *Studia z gramatyki i semantyki języka polskiego*. Red. A. Moroz, M. Wiśniewski. Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika

STRESZCZENIE: Artykuł jest poświęcony przedstawieniu podobieństw i różnic w kategoriach rodzaju gramatycznego rzeczownika w języku polskim i białoruskim. Autorka w kolejnych częściach tekstu przedstawia zasady klasyfikacji rzeczowników na poszczególne rodzaje gramatyczne ze względu na kryterium morfologiczne i semantyczne, a także z uwzględnieniem semantycznych cech żywotności i osobowości. W końcowej części artykułu wyszczególnione są różnice w wydzielaniu i nazywaniu kategorii rodzaju gramatycznego rzeczownika w języku białoruskim i polskim oraz zostają zaproponowane zmiany, które można byłoby wprowadzić w opisie kategorii rodzaju rzeczowników w języku białoruskim.

SŁOWA KLUCZOWE: gramatyka porównawcza, język polski, język białoruski, rodzaj gramatyczny, rzeczownik.

АНАТАЦЫЯ: Артыкул прысвечаны падабенствам і адрозненням ў граматычнай катэгорыі роду назойнікаў у польскай і беларускай мовах. Аўтарка падае правілы прыналежнасці назойнікаў да граматычнага роду па марфалагічных

і семантычных крытэрыях. У заключнай частцы артыкула пералічваюцца адрозненні ў вылучэнні і найменні катэгорый граматычнага роду назоўнікаў у беларускай і польскай мовах і прапаноўваюцца змены, якія можна было б унесці ў апісанне катэгорый роду назоўнікаў у беларускай мове.

КЛЮЧАВЫЯ СЛОВЫ: параўнальная граматыка, польская мова, беларуская мова, граматычны род, назоўнік.

Data przesłania artykułu: 01.09.2023

Data akceptacji artykułu: 02.10.2023

ABOUT THE AUTHOR / O AUTORZE

Anna Berenika Siwirska – Polska, Uniwersytet Warszawski, Katedra Białorutenistyki; dr, starszy asystent; specjalność naukowa: językoznawstwo białoruskie; zainteresowania naukowe: współczesny język białoruski, sytuacja językowa na Białorusi, kultura i stylistyka, norma językowa, gramatyka porównawcza języków słowiańskich.

Adres: Katedra Białorutenistyki Uniwersytetu Warszawskiego, ul. Dobra 55, 00-312 Warszawa, Polska.

Wybrane publikacje (2021–2023):

1. Siwirska Anna Berenika. 2021. *Białoruskojęzyczne komentarze na forum internetowym Tut.by*. „Studia Białorutenistyczne” t. 15: 363–379.